

סוכה בגן לאומי אשקלון צילום ליעד כהן

"בסוכות תִּשְׁבוּ, שְׁבַעַת יָמִים"

הסוכות שימשו את בני האדם מאז ימי קדם – כמחסה או כבית ארעי. בחג הסוכות התורה מצווה אותנו לשבת בסוכות. מה עומד מאחורי המסורת ארוכת השנים ואיך כל זה קשור לשמירת טבע
כתב: יעקב שקולניק

חג הסוכות הוא הראשון מבין שלושת הרגלים שבהם עלו בני ישראל לבית המקדש שבירושלים. התורה מצווה אותנו בחג להפוך את הסוכה לבית וממש לגור בה: "בִּסְכֹּת תֵּשְׁבוּ, שִׁבְעַת יָמִים; כָּל-הָאֶזְרָח, בְּיִשְׂרָאֵל, יֵשְׁבוּ, בִּסְכֹּת: לְמַעַן, יִדְעוּ דַרְתֵּיכֶם, כִּי בִּסְכֹת הוֹשַׁבְתִּי אֶת-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, בְּהוֹצִיאִי אוֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם" (ויקרא כג, מב-מג). ההסבר שהתורה נותנת לשיבה בסוכה ברור, אם כי יש מפרשים שאינם מסתפקים בו וגורסים שהשיבה בסוכה היא זכר לענני הכבוד שסככו על בני

ישראל בנדודיהם במדבר. על חשיבות החג אפשר ללמוד מכך ששלמה המלך בחר לחנוך את בית המקדש שלו דווקא בחג סוכות (מלכים א ח, ב). הגדילו לעשות החשמונאים, שחנכו את בית המקדש בכסלו, אך חגגו את שמונת הימים כחג סוכות: "ויחוגו את שמונת הימים בשמחה כחג הסוכות" (מקבים ב, י' 6). ואולם, התנ"ך מתאר בנייה של סוכות רק פעם אחת, בעת השיבה מגלות בבל. לאחר שעזרא הסופר קרא בראש השנה את התורה בפני העם, הבינו שיש לעשות סוכות: "צִאוּ הָהָר וְהָבִיאוּ עֲלֵי-זֵית

וְעֲלֵי-עֵץ שָׁמֹן, וְעֲלֵי הָדָס וְעֲלֵי תְּמָרִים וְעֲלֵי עֵץ עָבֹת; לַעֲשֹׂת סֻכֹּת, כַּכָּתוּב" (נחמיה ח, טו).

הסוכות הקדומות בעולם

הסוכות שימשו את בני האדם כבית מאז ימי קדם. בני אדם מצאו מחסה בצל עץ גדול או חורשה, או הקימו לעצמם סוכות בשטחים פתוחים. בתקופות פרהיסטוריות שימשו סוכות כבית. צורת משכן זו תאמה את אורח החיים של בני אדם שנאלצו לנדוד כדי להתפרנס מציד ומליקוט צמחים. שרידי הסוכות הקדומות ביותר בעולם

התגלו באזור אוהלו שלחוף הכנרת. משלחת ארכיאולוגית בראשות ד"ר דני נדל מאוניברסיטת חיפה ניצלה את ירידת מפלס המים בכנרת, וערכה חפירות באתר הפרהיסטורי שנחשף במקום. המשלחת גילתה שרידים של שש סוכות. על פי המחקר, בני אדם התגוררו בסוכות האלה לפני כ-23 אלף שנה. יש להניח שבני אדם התגוררו בסוכות קודם לכן, אבל מכיוון שעצים ועלים הם חומרים מתכלים, עקבותיהם נעלמו. השרידים בכנרת השתמרו משום ששהו מאז ועד ימינו בבוץ שמתחת לפני מי הכנרת.

מותר לבנות סכך מענפים של עצי תמר שאינם מהטבע
צילומים שאטרסטוק

מקיימים את מצוות חג הסוכות בלי לפגוע בטבע

אחת ממצוות חג הסוכות היא נטילת ארבעת המינים, הלוא הם אתרוג, לולב, הדס וערבה. למרבה הצער, מדי שנה לקראת החג נגרם נזק כבד לשיחי ההדס המצוי ולעצי הערבה הגדלים בחלק מנחלי ישראל, בעקבות כריתת ענפיהם ואיסוף זרעיהם. נזק רב נגרם גם לעצי התמר המצוי, שכפותיהם המשמשות כסכך נגדעות מעצים רבים ברחבי הארץ. הענפים נכרתים אגב פגיעה בעצים הסמוכים ורמיסת עצים ושיחים אחרים, וכל זאת תוך התעלמות משלטי האזהרה וההסברה הנמצאים על העצים ובקרבתם. חלק ניכר מהעצים הפגועים אינו משתקם עוד ולחלקם לוקח שנים להצמיח ענפים חדשים, ובכך קיימת סכנה להיכחדות המינים מאזורים שונים בארץ. בשל הביקוש הרב לצמחים אלה, הוכרזו כל שלושת הצמחים כערכי טבע מוגנים

בכל הארץ והפגיעה בהם אסורה על פי חוק. הפגיעה בצמחים אלו אסורה אף בהלכה היהודית, שקבעה כי אסור בתכלית האיסור להשתמש בסכך מענפים שנלקחו בגזילה וכי אין לברך על ארבעת המינים שמקורם בגניבה. ההלכה גם קובעת שיש להימנע מלרכוש סכך או את ארבעת המינים ממי שיש חשד כי השיג את סחורתו בניגוד לחוק ואגב פגיעה בטבע. בכל שנה לקראת חג הסוכות, מגבירה רשות הטבע והגנים את ההסברה והפיקוח בכל רחבי הארץ כדי למנוע השחתת עצי תמר, ערבה ושיחי הדס. העונש על קטיף לא חוקי יכול להיות קנס, שנע בין מאות לאלפי שקלים, או העמדה לדין בבית משפט. לשם קיום המצווה דואגת כל רשות מוניציפלית לחלוקת סכך לתושביה לקראת החג.

סוכה בחיק הטבע

הרעיון המרכזי בחג סוכות, כאמור, הוא לבלות שבעה ימים במקום מגורים זמני. אפשר להשתמש בסוכה שמשמשת לצל במשך כל השנה, אבל הסכך חייב להיות מונח במיוחד לכבוד החג. כללים נוספים קובעים שהסכך חייב להיות עשוי מחומר צמחי ומנותק מהרצפה,

ציפורי בסוכות של שלום

בימי המרד הגדול, בשנת 67 לספירה, חתמו תושבי ציפורי על הסכם שלום עם הרומאים (אספסיאנוס וטיטוס) ולא השתתפו במרד. על כן לימים טבעו הרומאים מטבע ועליו נכתב "ציפורי הירנופוליס", כלומר "ציפורי עיר השלום". בחג הסוכות תתקיים בגן לאומי ציפורי פעילות לקהל המציגה את תולדות ציפורי ואת ייחודה כעיר יהודית רב־תרבותית, פלורליסטית, עיר של בית כנסת ותיאטרון הדרים בכפיפה אחת. בארבע סוכות, אחת לכל אחד מארבעת המינים, יציגו שחקנים דמויות מימי המשנה ובאתר יתקיימו שני בתי מדרש [פרטים בעמ' 29]

תחת כיפת השמים ולא תחת גג או עץ. כמו כן, הסכך צריך להיות צפוף מספיק כדי לתת צל, אבל בלי לחסום לגמרי את מראה השמים. בחג סוכות כולנו מוזמנים לקיים את מצוות הישיבה בסוכה בחיק הטבע. רשות הטבע והגנים מציבה בשמורות הטבע ובגנים הלאומיים סוכות כשרות, שבהן אפשר לאכול לפני היציאה לטיול או אחרי.